

J 64
1290 p.i.201.094

EESTI
AR RAHVUS-
RAAMATUKOGU

ADMINISTRATIIV-ÕIGUSLIK AEGKIRI.

Nr. 49 (415)

10. detsembril 1929 a.

IX. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.
Tellimise hind: aastas . . . . . Kr. 10.—
poolaastas . . . . . „ 5.—
veerandaastas . . . . . „ 2.50

Kohtu- ja siseministeeriumile alluvatele asutus-
tele ja nende ametnikkudele on tellimise hind:
aastas . . . . . Kr. 8.—
poolaastas . . . . . „ 4.—
veerandaastas . . . . . „ 2.—

Üksik number maksab 25 senti.

Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 7-47
Avatud k. 1/29—1/23. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1

Kuulutuste hinnad:

1/1 lehek. . . . . Kr. 40.—   1/4 lehek. . . . . Kr. 10.—
1/2 „ . . . . . „ 20.—   1/8 „ . . . . . „ 5.—
1/3 „ . . . . . „ 13.50   1/16 „ . . . . . „ 2.50

Tunnistuste kaotuste kuulutused Kr. 1.—
Lehe eesküljel 75%^o, tekstis 100%^o kallim.

Aadressi muutmise 30 senti.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338
Jooksev arve Eesti panga Tallinna osak. nr. 543

Sisu: 1) A. Liit, Tolmu plahvatusi. 2) Alibist. 3) Pensioniseadusest. 4) Andres Loorits 60-aastane.
5) Loode-Kanada politseist. 6) Mõnd Ühisriikide seadusandlusest. 7) Vastuste kokkuvõtt E. P. K.
liidu juhatuselt korraldatud ankeedile. 8) Ametlik osa. 9) Küsimusi ja kostmisi. 10) Kuulutusi.

Tolmu plahvatusi.

A. Liit.

Meil on olnud tulikahjujuhtumeid töös-
tusettevõtetes, nagu veskites ja linavabri-
kutes, kus tuli pääses valla tolmu plahva-
tumisest. Kuidas seesugused plahvatused
tulevad toime, sellest allpool kokkuvõtlik
ülevaade saksa tuleasjanduse eriteadlase
dr. E. von Schwartzi järgi.

Mitmesugused põlevad gaasid ja au-
rud teatavasti muutuvad plahvatusvõi-
melisteks alles siis, kui nad on ühinenud
teatava õhuhulgaga. Olles süüdatud põ-
lema puhtas kujus, nad ei tekita plahva-
tust, vaid põlevad lihtsalt ära. Gaaside
ja aurude plahvatumisel õhu aset võib
täita ka peenike hõljuv tolm. Plahvatub
aga gaasi või auru ja tolmu ühendus, siis
kõneldakse harilikult tolmu plahvatus-
est, kuna tegelikult on tegemist ainult tolmu
põlemisega, mis juhatab sisse ja põhjustab
alles päris plahvatus.

Paljud orgaanilised ained nagu puu,

kork, suhkur, väävel ja mõned metallid
nagu malm, pronks, alumiinium, mis kom-
paktse olekus on hädaohutud tule mõt-
tes, omavad kõrgemääralise süttimise ja
plahvatamise võime, niipea kui nad muu-
detakse seevõrt peeneks tolmuks, mis
võib hõljuda õhus. Tähenatud kõrge
süttimise ja leegitsemisvõime põhjuseks
on imepisikeste tolmuterakeste omadus
õhku, õhuhapnikku, gaase ning auru ligi
tõmmata ja endasse imeda. Samuti nagu
õlid ja rasvad imbutades riidekudesid ja
kiude avardavad sellega arvamata kord-
selt oma pealispinda, mistõttu samavõrt
suureneb õhuhapniku juurepääs neile,
tõmbavad ka äärmiselt peenikesed hõlju-
vad tolmukübemekesed õhusleiduvaid
gaase ja auru, eriti aga hapnikku ligi. Ol-
les nõndaviisi kõvasti laetud gaaside ja
aurudega, moodustavad tolmukübemeke-
sed kergesti leegitsemisvõimelise at-

mosfääri; leegitsemine ise aga levib suurima kiirusega läbi kogu tolmuatmosfääri piirkonna.

On tolmukübemekesed orgaanilist laadi, siis tekib nende leegitsemisel söevesiniku- ja söeoksiidgaase, mis põlema süttides plahvatuse kutsuvad esile. Seega koosnevad orgaanilise tolmu plahvatused kahest nähust: tolmukübemekesete leegitsemisest ja sellest tekkinud gaasproduktide plahvatumisest; mõlemad nähud järgnevad üksteisele seevõrt kiiresti, nagu tekiks nad ühel ja samal ajal. Mida hapnikurikkam on tolmu tekitav aine, seda ägedam plahvatus.

Tolmuplahvatused on üldse ägeda iseloomuga; kõige ägedamad neist on metallitolmu plahvatused, kuna nende puhul tekib paukgaasi, vähem ägedad on orgaanilise tolmu plahvatused nagu jahu, suhkur, süsi, kork, puu, kuna kõige nõrgema grupi moodustavad puhtad metallitolmu plahvatused ilma paukgaasi tekkimiseta.

Tegelikus elus tuleb ette kõige rohkem järgmiste tolmuliikide plahvatusi: kõik söesordid, arvatud välja puhastatud puusüsi, tahm, toored arstirohud, värvid, puu, mädanenud puu, kork, vili, kliid, linnased, tubak, jahu, tärklis, suhkur, dekstriin, vill, kõik kiuained, takud, metallid, pronksvärvid, collodium, hartsid, tselluloide, kõvakummi, lycopodium, väävel, naftaliin.

Gaas-tolmuõhkkonna soojenemine võõra sooja gaasi juurevool ja tolmumassi äge liigutamine tunduvalt soodustavad plahvatusi; seevastu tõuked ja hõõrumine võivad kutsuda plahvatuse esile üksnes siis, kui neid saadab sädemete tekkimine.

Samuti nagu gaasi- ja auruplahvatused võivad ka tolmuplahvatused saada alguse kaugelseisvast tulest: on näit. kuskil veskis jahukott kukkudes lõhkenud ja õhku tõusnud jahutolmu pilved mööda käike ning elevaatoreid levides lahtise tuleni jõudnud, siis süttib tolmujuga põlema, põlemine levib kiiresti kuni lähtekohani tagasi, kus siis suurem tolmukogu tekitab plahvatuse.

Plahvatuvat tolmu tekib ka ainete põlemisel nagu näit. tahmatööstuses, väävli ja naftaliini kuival destilleerimisel, puu lihvimisel ja poleerimisel.

Kõige hädaohtlikumaks muutub tolm, kui ta tekib järsku, kiiresti ning suurel hulgal, olles seejuures kuiv ja äärmiselt peenike. Kinnised ruumid, kus puudub

lahtine tuli või sädemete tekkimise võimalus, on tolmuplahvatuste suhtes väljaspool hädaohtu; kui aga ruum, kus tekkinud tolm, on luukide, käikude, uste või akende kaudu teiste ruumidega ühenduses, mida mööda tolm edasi levib, võib sattuda lahtisele tulele või sädemeid andvatele masinatele, siis muutub plahvatus möödapääsematuks. Jahutööstuses võivad tekkida sädemed näit. sel puhul, kui vilja hulgas leidub väikesi kivikesi või naelatükikesi. Samuti võib saada plahvatuse süttajaks masinate (laagrite) kuumaksjooksmine. Viimatinimetatud nähu hulka tuleb arvata ka ventilaatorite võllide kuumaksjooksmine. Et kontrollida masinate kuumaksjooksmist, tõmmatakse neil vastavad kohad erilise värviga üle, milline ühes temperatuuri tõusmisega muudab oma väljanägemist. Nii näit. punane elavhõbeda ja malmjodidi segu muutub 60° soojuses mustaks, jahtudes aga jälle uuesti punaseks.

Ettevõtetes, kus tekib palju tolmu, tuleb võtta tarvitusele järgmisi ettevaatusabinõusid: a) ruumide hoolas ja põhjalik tuulutamine; tolmutekkimise ruumis peab õhk vahelduma kolm korda tunni jooksul; b) tolmu otsekohene kõrvaldamine tekkimiskohast mootorijõul töötavate tolmufiltrite, kogujate press- või imevfiltrite abil (viimased eelistatavamad); d) tolmutekitavate aparaatide eraldamine või vähemalt tolmukindla (tolmu mitteläbilaskva) kaitsevarjuga ümbritsemine; e) kergesti tolmunev lahtiselt seisev materjal kaitsta kukkuvate asjade eest, pakitud materjal — pakkimisabinõude rebenemise eest; g) tolmusünnitavaid aparate ei tohi avada käigu ajal; pärast aparadi seisapanemist oodatagu avamisega kuni tolm vaibunud; h) kus materjal seda lubab, seal hoitagu õhk tolmusünnitavate aparaatide läheduses niiske, kuna niiske õhk soodustab tolmu vaibumist; i) tolmusünnitavate aparaatide sisemiseks valgustamiseks võib tarvitada üksnes elektrihõõglampe (traadiga kindlustatud kahekordsete pirnidega); j) ruume, kus tekib palju tolmu, võib valgustada kas väljast tuleva valgusega või hõõglampidega.

Üksikutest tolmusortidest oleks öelda järgmist: Kõvakummi tolm kuulub kergeltsüttivate, isegi isesüttivate tolmuliikide hulka. Kõvakummi jahu tuleks hoida tulekindlas kohas. Korgitolm korgiveskites ja linoleumivabrikutes on

äärmiselt peenike, hõljub kaua õhus ja on seetõttu väga hädaohtlik. Villa-, puu- villa- ja muude kiivainete tolm pole sugugi vähem hädaohtlik; ta tekib sagedasti suurtes massides — puuvill näit. annab umbes 14 prots. tolmu! Eriti hädaohtlik on n.n. kääritolm kudumistööstustes. Linnase- ja suhkru- tolm on tekitanud palju plahvatusi. Suhkrutolmu plahvatusi tuleb ette vabrikutes, kus jahvatatakse suhkrupuudrit. Kõige sagedamad on jahutolmu plahvatused, kuna veskite sisseseaded pakuvad selleks häid võimalusi. Ka pagaritööstustes ning jahuladudes on tulnud ette jahutolmu plahvatusi. Suvel soojaga on jahutolm hoopis kergemini süttiv kui talvel külmapäeval.

Mõnelt poolt peetakse jahutolmu plahvatusete põhjuseks rasvasisalduvust, kusjuures rasv etendavat sama osa, mis õli õliga niisutatud kaltsude isesüttimisel. Kuna aga jahu rasvasisalduvus on õige kasiin ($\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ prots.) ja kuna pole teada juhtumeid, et jahu oleks süttinud isendast põlema, siis on tähendatud vaade ekslik. Küll aga on võidud panna tähele, et niistunud ja kopitanud jahu kauasel laosseismisel on sünnitanud vesinikugaasi ning veelgi põhjalikuma kopitamise puhul isegi soogaasi. Kuigi sedaviisi tekkinud gaasihulk ei või olla suur, kuid tast jätkub kindlasti väikese tolmukübemekese põlemise ja ühes sellega ka tolmuplahvatusete soodustamiseks. Siin juures tuleb võtta veel arvesse, et niiske jahu tõmbab tugevasti ligi õhuhapnikku. Viimane ühendu-

ses eelmise kahe gaasiga moodustab pärema abinõu jahutolmu plahvatusete tekkimiseks, pealtnäha kõige tühisemast põhjusest.

Seepärast on arusaadav, miks tolmuplahvatused veskites ja ladudes tekivad sageli pühapäevadele järgnevatel päevadel töö uuesti alustamise puhul, see on siis, kui jahu on seisnud mõne aja kinnises ruumis. Nähtavasti tekib tööstuse seismise ajal jahus eespoolnimetatud gaase, millised tolmu tekkimise ja süttimise puhul mõjuvad kaasa plahvatusete tekkimiseks.

Kui kuskil jahulaos tundub teravat kopitanud lõhna, mis annab tunnistust söevesinikugaasi tekkimisest, siis tuleb kanda hoolt ruumide põhjaliku tuulutamise eest, enne kui asuda neis talitarnistele lahtise tulega.

Kuidas igasugune õhus hõljub tolm muudab muidu nõrgalt või mitte sugugi plahvatusvõimelise valgustusgaasi hulga tugevajõuliselt plahvatuvaks, nähtub järgmisest: kui õhus on ainult 8 prots. valgustusgaasi, siis põleb see, kui ta süüdatakse põlema, tasase praginaga ära, kuna plahvatust ei teki. Et valgustusgaas plahvatuks, peaks teda hõljuma õhus vähemalt 12 prots. Kui aga 8-protsendilise gaasiõhu pilve juhitud veidi tolmu ja süüdatakse nõlema, siis tekib kohe täielik plahvatus.

Õhk, milles ainult 3 prots. valgustusgaasi, ei põle hoopis; kui aga seesuguse õhu hulka satub veidi tolmu, muutub gaas leegitsemisvõimeliseks.

Alibist.

Teo pealt tabamine mängis vanema aja kriminaalkohtutes väga suurt, võib öelda kõige tähtsamat osa kurjategija süü tõestamisel. Seejuures loeti isik teolt tabatults, kui ta kinni võeti kuriteopaigalt kuriteo kordasaatmisel või põgenemisel pärast kuriteo toimepanemist või kui leiti varastatud või röövitud asi isiku juurest, kes oli halvas kuulsuses, ja kelle kohta võidi arvata, et tema on kuriteo kordasaatja. Teolt tabamisel oli kohtuprotsess hulga lihtsam kui harilikult: isegi n. n. puhastusvannet ei võinud anda see, keda tabati teo pealt. Arvati muidugi, et kauguse ja aja suhtumine kuriteole on tähtis

tunnusmärk inimese süüdi- või mittesüüdi-mõistmiseks. Juba neist aegadest on muidugi pärit alibi-tõendused: inimesed katsusid tunnistajate varal kohtule selgeks teha, et nad ei pannud kuritegu toime, et nad ei võinud seda teha seepärast, et nad viibisid kuriteo kordasaatmise ajal kaugel eemal kuriteopaigast või aga — kui aeg oli täpselt teada ja muud alibit käepärast polnud, — et nad olid kuriteo toimetamise ajal kuskil mujal.

Ka meie päevil katsuvad kohtualused, kui see vajalik, tähtis ja — võimalik, tihti endale muretseda alibi või näidata, et nad tõesti viibisid kõnesoleval ajal kuskil mu-

jal. Muidugi võib see kõne alla tulla ainult siis, kui on tegemist kuriteoga, mille sisu seisab otsekoheses kehalises inimese või aga objekti mõjutamises. Kriminaalteadus on alles arenemisel, on alles lapsekingis, mistõttu pole ka ime, et alibi küsimusele on senini selles teaduses pööratud liig vähe tähelepanu: ei ole uuritud tema psühholoogilisi külgi, ei ole uuritud neid kurjategijaid, kes katsuvad karistusest pääseda vale-alibi abil, ei ole üldse lähemalt katsutud selgitada õiget ja vale alibit ja neid põhjusi, mis soodustavad vale-alibi tekkimist. Sellele tuleb mitmelpool lisaks veel see tõsiasi, et alibi kontrollimine pannakse tihti niisugustele ametnikkudele, kes seda teha ei suuda vastavate teadmiste, eriti hingeelu teadmise puudusel. Hiljem aga, näiteks, kohtu-uurija juures, alibi-küsimust enam põhjalikult ei selgitata: juurdlus näitab, et isik tõesti oli teatud kellaajal teatud kohas, seda tõendavad usaldusväärsed inimesed — ja kõik on korras. Tihti aga ei katsuta selgusele jõuda, mispärast üks või teine — muidu iseendast usaldusväärne isik — võis või pidi isegi tõendama, et kahtlusalune viibis kuriteo kordasaatmise ajal eemal kuriteopaigast. On olnud juhtumeid, kus tunnistajad kohtus vande all on kaitsnud kaebaluse alibit, ja kus on selgunud, et kaebalune on siiski kuriteo kordasaatja. Sääraseist juhtumest kõneleb muuseas tuntud kriminalist Hans v. Hentig. Sarnase valevande motiividest on allpool lähemalt jutt.

Kui tahetakse alibi-küsimuse selgitamisel kõnelda üksikute vale-alibide liikidest, siis võiks kurjategijate juures vale-alibi jagada kahte liiki (H. v. Hentig): alibi valmistatakse hoolsalt ette, n. öelda igaks juhtumiks, sest kes teab, kuidas asi võib kujuneda, või aga alibit katsutakse konstrueerida siis, valmistada ja muretseda siis, kui asi kipub halvasti minema. Kui alibi on ette valmistatud eeskujuliselt, tihti isegi liig hästi, nii et asi ainult seetõttu juba on kahtlane, siis on muidugi teada, et kuritegu valmistati igapidi hoolsasti ette, et kurjategija tegutses suure ettevaatusega, ja et — mis kõige tähtsam — kui tegemist on isikuga, kes eelkaristatud pole, on tegemist kurjategijaga, kes arvatavasti juba varem on tarvitanud sarnaseid trikke, s. o. karistusest ja, võib olla, isegi kahtlustustest on pääsenud tänu valealibile, mis hästi konstrueeritud. On endastmõistetav, et mida rohkem sunni-

vad psühholoogilised sidemed, kuriteo toimepanemise motiivid kahtluse alla võtma teatud isikut, seda enam katsub viimane, kui ta tõesti süüdlane, varjata oma süütegu alibi otsimise ja konstrueerimise abil. Üldse aga teavad vanad kriminalistid kõige paremini, et mida parem, mida selgem ja kindlam on esimesel silmapilgul alibi, seda suuremad kahtlused peab ta äratama, eriti veel muidugi siis, kui on tegemist vana kurjategijaga. Kui katsutakse, näiteks, tõendada, et teatud isik viibis kuriteo kordasaatmise ajal kaugel teopaigast, kuhu tema sattus sarnasel viisil (jalgrattal, paadil, jalgsi jne), mis tal harilikult kombeks ei ole, siis peab alibi võtma suurima ettevaatusega, õigemini peab alibile otsekohe vaatama kui valealibile, mida tuleb selgitada. Mida rohkem alibi andmed lahku lähevad vastava isiku harilikudest elukommetest, seda kahtlasem on asi, seda kindlam aga osavõtt kuriteo kordasaatmisest.

Alibi uurimisel tuleb tähelepanu pöörata kolmele asjaolule. Kõigepealt tuleb katsuda selgitada, mis põhjustel ja misugustel kaalutlustel kahtlusalune just kuriteo toimepanemise päeval viibis teopaigast eemal. Muidugi on kerge seletada motiive, kriminalisti ülesanne seisab aga just nende motiivide uurimises. Teiseks peab alati silmas pidama, et meie päevil on kiire liikumine kerge ja igapäevane — vähemalt linnades — kättesaadav. Seetõttu peab uuritama, kas kahtlusalune ei võinud autoga, mootorrattaga, mootorpaadiga, raudteega, jalgrattaga jne. jõuda kaugemale kuriteopaigast kiire ajaga, ja endale muretseda tarviliku alibi. Lõpuks — ning see on kõige tähtsam — tuleb iga isikut, kes katsub alibi abil tõendada oma süütust, võtta salajase, kuid kõva valve alla, mis ükski võib tuua päevavalgele huvitavaid asju.

Edasi peab alati meeles pidama, et kunagi ei tohiks uskuda alibisse, mis konstrueeritud sugulaste abil. Muidugi võib ette tulla juhtumeid, kus ka sarnased alibid on usaldatavad ja õiged, kuid kahjulks on suurem osa sarnastest „perekomna alibidest“ valealibid, nagu näitavad igapäevased kogemused. Samuti tuleb uurida ettevaatusega alibisid, milledes mängivad tähtsat osa heasüdamlikud, kergeusklikud, kuid veidi piiratud isikud, kes kergesti langevad teiste inimeste mõju alla. Ka niisuguste inimeste tõenduskahtlusaluse kasuks alibi-küsimuses, kes on täitsa

vabad ja rippumatud, tuleb võtta teatud ettevaatusega. Praktika on näidanud, et niisugused, iseenesest väga auväärased inimesed tihti kõnelevad kahtlusaluse kasuks asju, millede tõelikkuse eest kuidagi ei saa vastutada. Nad on täna siin, homme, võib olla, seal ja neile ei tee muret, kas kahtlusalune mõistetakse kinni või mitte. Nad ei mõtle seetõttu tunnistuste andmisel tihti täpsemalt, millal nimelt sündis üks või teine asi, vaid seletavad asja umbropsu. Just poliitseilisel juurdlemisel on niisuguste inimeste tunnistus hädaohtlik, nad väga tihti kohtusse ei ilmu ja oma seletusi vande all ei anna.

Klassiliseks jääb alati valealibi juhtum, mis aset leidis 1848. a. Baadenis. Seal leiti ühel ilusal päeval kuskilt metsast ühe rikka taluomaniku poja armuke poodult, seljas olid ohvril ainult särk ja kuub. Kahtlus langes mitmesugustel põhjustel taluomanikule. Viimase sulane aga tõendas vande all, et tema olevat selle öö maganud ühes kambris taluomanikuga, ja et viimane ei olevat silmapilgukski lahkinud kambrist. Süüdlase mitteleidmise tõttu lõpetas kohus asja. Alibi tunnistaja — sulane — rändas varsti välja Ameerikasse. Üheksa aastat hiljem ilmus mees võõrsilt tagasi kodumaale — haigena ja elust murtuna. Ta ei jõudnud kuidagi haljale oksale, vaatamata kõigile pingutustele ja tahtmistele. Õnnetus aga kiusas teda taga. Tal murdus võõrsil olles imelikul kombel kaks korda käsi, millega ta omal ajal andis vannet. Kodumaale tagasi jõudes tõttas mees kohtu-uurija juure ja seletas sellele pisarsilmil, et ta olevat omal ajal valet vandunud. Ta teinud seda oma leivaisa, peremehe, kasuks, kes teda palunud seda teha. Veel laeval, enne ärasõitu Ameerikasse, pigistanud saatmatulnud peremees tema kätt ja öelnud talle: „Sinu juures on mu elu: sa võid mind välja aidata, sa võid mind ka sisse vedada.“ Üldse aga juhivad kriminalistid, kes rohkem tegemist teinud alibi küsimuse uurimisega (näit. juba mainitud H. v. Hentig), tähelepanu sellele, et tuleks hoopis rohkem tähelepanu kui senini pöörata sellele, kas mõni tähtis tunnistaja, kellest oleneb alibi-küsimus teatud juhul, ei rända või ei rännanud välja enne või kohe pärast kohtuprotsessi või ei muutnud midu oma elukohta. Mitte väga kaua aja eest tõendasid keegi vana naisterahvas ja tema tütar ühe sõduri alibi, keda kahtlustati ühe tapmise toimepanemises. Et mõlemad

tunnistajad kuulusid väga lugupeetud perekonda, siis ei hakatud asja enam lähemalt uurima, olgugi, et sõdur, kes kahtluse all oli, oli tunnistajate lähem sugulane. Unustati aga tol korral, et just nendele inimestele, kes elavad heades välistes tingimustes, on kõige raskem sattuda seltskonna kõne alla, on kõige raskem kanda häbi, mis on ühenduses mõne perekonnaliikme tapjaks tunnistamisega kohtu poolt ja karistamisega, on kõige raskem kannatada nende majandusliikude raskuste all, mis on ühenduses seltskonnast väljaheitmisega. Huvitav on see lugu veel seepoolt, et alibi tõendas ka naistenija, viimane tegi seda seepärast, et ta väga lugu pidas perekonnast, kus ta teenis, üksikuid perekonnaliikmeid väga armastas ja ei tahtnud, et perekonnale „sünniks raskused“ valetunnistuse andmise pärast. Asi näis olevat täitsa selge, kuid ta ei olnud seda sugugi, õigemini oli seda küll, kuid teisiti kui esialgu arvati: sõdur osutus ikkagi tapjaks ja ta lähemad sugulased vaelevandujateks.

Tapmiste selgitamistel ja vastavate alibide uurimistel on tähele pandud järgmist: kui alibi on hästi konstrueeritud, vastav isik aga psühholoogiliste põhjuste kahtluste all, siis kõneleb niisugune hea alibi enam teatud isiku vastu kui poolt; kui selgub, et terve rida isikuid on endale muretsenud laimatuid alibisid, siis tõuseb kahtlus, kas kõik need isikud pole ühel või teisel kujul osa võtnud kuriteo toimepanemisest; kui alibi on konstrueeritud liig hästi, õige kunstlikult, siis tekib kahtlus, kas vastav isik pole kuriteo algatajaks, selle vaimliseks isaks. Oieti pole ju algatajal, kui ta ise ei võta osa kuriteo toimepanemisest, vaid laseb teisi „töötada“ enda eest, laseb teisi minna tulle, vaja mingisugust alibit. Kui aga väga tõsistel kaalutlustel tuleb arvata, et teatud isik on kuriteo algatajaks, siis katsub tõsiselt süüdlane, kui ta näeb, et asi kipub halvaks minema, enda kasuks tuua ette motive ja kõigepealt asjaolusid, mis sugugi pole tähtsad; muu seas tuuakse siis ka päevavalgele mõnesugune väga korralik alibi, millel müüdugi puudub iga sugune tähtsus: ei tahetagi selgeks teha esimeses järjekorras, kas algataja viibis kuriteo kordasaatmise ajal kuriteopaigal või mitte, tahetakse ainult kindlaks teha, et teatud isik oli teatud kuriteo toimepanemise õhutajaks.

Kuriteo ja selle toimepanija vahel on side, mida päris reaalselt võib mõista, on side, mis väljendub ajas ja kauguses. Seda sidet võib kindlaks teha tunnistajate abil, kelle kaudu võib aga ka näidata igasuguse sideme puudust. Kuriteo toimepanemisel mängib aga suurt osa veel selle motiiv; et selle jälile saada, tuleb tungida isikute hingeellu. Alibi uurimisel peab alati silmas pidama, et süüdlasel on võimalik alibit ette valmistada pikemat aega, suurima südamerahuga ja külmaverrega. Seetõttu ja arvesse võttes veel seda, et alibit tõendavad ju alati tunnistajad, juhtuvad tihti vead, suured vead süütegude selgitamistel ja uurimistel. Seetõttu — ja see on ka väga tähtis — uduneb ka kuriteo toimepanemise motiiv. Keegi on, näiteks, suure kahtluse all, kõik kaalutlused näitavad, et just see isik peab olema teatud motiividel kuriteo toimepanijaks, kuid seal tulevad tunnistajad ning tõendavad, et kahtlusalune viibis kuriteo toimepanemise ajal kuskil kaugel, eemal teopaigast. Nii võib kuriteo selgitamine viia ka nende

motiivide uurimisele, mis sunnivad teatud isikuid tõendama kahtlusealuse alibit. Ja igakord, kui näib, et teo ja teatud isiku vahel peaks olema kindel side, kuid ette pandud alibi, eriti kui see on väga korralik ja selge, tõendab vastupidist, tuleb esimeses järjekorras hakata uurima alibit ja selle tõendajaid. See võib küll viia kaugetele, näiliselt hoopis eemale kuriteo ja selle toimepanija selgitamisest, kuid see on vajalik, seda tõendab igapäevane elu. Muidugi on see kõik raske. Meie satume siin tihti isikute vahekorradade peale, mis on äärmiselt komplitseeritud ja uurimise võimatu raskeks teevad.

Kahjuks pole kriminaalpsühholoogia senini põhjalikumalt uurinud alibi tunnistajate küsimust, see küsimus on raske, raskem kui seda arvata võib asjast kaugemal seisev isik. On huvitav, näiteks, märkida, et neis maakohis ja neis külades, kus iga isik teist ja tema elulugu ning saladusi hästi tunneb, leidub rohkem ja kergema vaevaga alibi tunnistajaid kui mujal. L.

Pensioniseadusest.

Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse põhjal võivad riigi- ja omavalitsuste teenijad saada pensioni 25-aastase teenistuse eest, kui nad 60 a. vanaks saanud. Haiguste ja vigastuste puhul teenistusest lahkumisel võib olla teenitud aeg lühem, kuid mitte alla 5 aasta. Enne seda tähtaega teenistusest lahkumisel haiguste ja vigastuste pärast võib saada ainult ühekordne toetus. Pensioni ja ühekordse toetuse võivad saada ka riigi- ehk omavalitsuse teenija lesk ja lapsed. Lesknaine ja lapsed saavad pensioni igal juhul, — leskmees aga ainult siis, kui tema töövõimetus ja ei ole tal sissetulekut ega varandust ja elas oma naise ülespidamisel. Pensioni ja ühekordset toetust võib teatud juhtudel (haiguste, vigastuste või surma puhul teenistuskohuste täitmisel) saada mõlemaid korraga. Pensioni ja ühekordse toetuse määramist peab asjaosaline ise paluma.

Mis puutub pensionisse väljateenitud aja eest, siis on see selge ja seal ei või tekkida arusaamatusi. See osa aga, mis eriti politseid puudutab — teenistusest lahkumisel teenistuskohuste täitmisel saa-

dud haiguste, vigastuste või haavade pärast, ehk pensioni saamist perekonnale riigiteenija surma puhul — lubab veidraid seletusi. Pensioniseaduse § 48. räägib: „Teenistuskohuste täitmisel saadud rasked haavad ja vigastused tõendatakse ametkoha kirjaliku tunnustuse läbi, mis ühes arstitunnustusega linna hoolekande osakonnale saadetakse. Asjaolu tõestamine, et haigused, rasked haavad või vigastused teenistuskohuste täitmise tagajärjel saadud, on kannataja hooleks, kui see teenistuskoha kirjalikkude tõendustega juba kindlaks tehtud ei ole.“

Millal ei ole politseinik ametikohuste täitmisel. Ja millega peab tema tõendama, et tema teenistuskohuste täitmise tagajärjel on haigeks jäänud? Mõned pensionikomisjonid on asunud täiesti õigele seisukohale, et politseinik on alati teenistuskohuste täitmisel. Mõned komisjonid on aga nähtavasti arvamusel, et politseinik on ainult siis ametikohuste täitmisel, kui ta maksusid nõuab, ja on hakanud küsimuse kindlaksmääramisel, kas haigus teenistuskohuste täitmisel tekkinud või mitte,

opereerima lauajuhendi numbritega. Nii on pidanud pensionist ilma jääma konstaabel, kes kaua aega politseis teenis ja viimaks tiislikusse jäi, komisjoni otsusel, et ei olevat kindlaks tehtud, et haigus saadud teenistuskohuste täitmisel, olgugi et konstaabel teenistusse astus täiesti tervena. Lauajuhendi numbrid ei olevat sobinud. Sarnane kindlaksmääramise viis, kas haigus saadud teenistuskohuste täitmisel või mitte, ei ole õige ja võib teha igasuguse pensioni saamise võimatuks. Kui maa konstaabel peab oma haigust tõendama lauajuhendiga, kuid millega peaksid seda tegema näit. kordnikud ja linna konstaablid ja üldse ametnikud, kel lauajuhendit ei olegi? Seadusega aga ei ole pensionikomisjonide ülesandeks tehtud küsimuse selgitamine, kas haigus või vigastus tekkis ametikohuste täitmisel või mitte. Pensioni sead. § 50. räägib: „Arstlikul läbivaatamisel teevad arstid kindlaks: a) haiguse objektiivsed ja subjektiivsed tundemärgid ühes haiguse äramääramisega; b) haiguse tekkimise põhjused; c) haigeksjäämise aja; d) kas haigus on parandatav või mitte; e) põhjendused, mis pärast haigus teenistuse jätkamist takistab; f) kas haige vajab alalist kõrvalabi või mitte. Siit on selgesti näha, et arstide ülesanne on kindlaks teha haiguse otsekohene põhjus, näit. külmetus, põrutus jne.

§ 51. on loetud komisjoni ülesanded: „a) kas läbivaadata on teenistuse jätkamise võimaluse kaotanud või mitte ja b) haiguse või teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud haavade või vigastuse liigi.“ Samuti jääb komisjonil kindlaks teha, kas läbivaadatud isik suudab teenistust jätkata või ei (§ 53).

Kes määrab kindlaks, kas haigus või vigastus saadud teenistuskohuste täitmisel, see on väga selgesti väljendatud Pens. sead. § 48. esimeses lõikes. Ei tee ülemus seda mõnesugustel põhjustel, mis § nõuab, alles siis peab kannatada saanu omalt poolt muretsema tõendused.

Kui politseinikult võidakse igal ajal ametikohuste täitmist nõuda, siis järelikult on tema alati ametikohuste täitmisel. Kui sellele seisukohale mitte asuda, siis võib muutuda pensioni saamine haiguste ja vigastuste ja surma puhul loteriipiletiga miljoni võitmiseks. Sarnasel korral ei saa pensioni politseiniku perekond, kui politseinik lasti maha magamise ajal läbi akna või seina kurjategija poolt, või kui tema haavamise tagajärjel jääb sandiks, sest missugusest teenistuskohuste täitmisest saab juttu olla magamise ajal? Inimene elu ja tervis on kallimad kui kõik pensionid kokku ja igaühe soov on, et neid pensione temal haiguste, vigastuste või tema õnnetu surma korral tema perekonnal ei tuleks tarvitada. Kuid õnnetuse korral peaks abi kindlustatud olema ja see mitte rippuvaks tehtama juhuslikest seletustest ametikohuste täitmisest.

Ka on pensioni saamiseks väljateenitud aja eest nõuetav vanaduse norm, 60 a., politsei tarvis liig kõrge. Vanaduse normi tuleks alandada 50 aastani ehk muuta teenistustingimusi kergemaks. On küsitav, kas praegustes tingimustes on üldse võimalik vähemalt 25 aastat ja 60 a. vanaduseni politsei aktiivteenistuses seista. Need, kes seda võivad öelda ehk lähemal ajal loodavad, need kõik on teeninud lõviosa aega teistes tingimustes. V.

Andres Loorits 60-aastane.

30. nov. s. a. sai kohtu- ja siseministeeriumi adm. osakonna omavalitsusajade abijuhataja Andres Loorits 60-aastaseks. A. Loorits, meie tuntuimaid tegelasi omavalitsusalal, sündis 30. (18.) nov. 1869. a. Viljandimaal, Holstre vallas, Kipi

talus käsitöölise pojana; lõpetas 1890. a. Eesti Aleksandrikooli ja sai otsekohe koha Viljandi maakonnaülema 3. jsk. noorema abilise kantseleis. Sama aasta lõpul astus L. väeteenistusse, kus oli muu seas telegrafistiks-instruktoriks. 1894. a. asus vallakirjutajaks Taageperra ja siirdus sealt 1897. a. Suure-Kõpu valda, kus L. töötas vallakirjutajana 20 aastat, võttes osa väga laialdaselt ja energiliselt seltskonnategevusest (Viljandi põllumeeste seltsi esimees ja abiesimees, Viljandi

Laenu-hoiu ühisuse nõukogu esimees, Viljandi põllumeeste seltsi näituste peakorraldaja, Viljandi Eesti haridusseltsi juhatuse liige, Põhja-Liivimaa põllumeeste keskseltsi asutaja ja juhatuse liige, Kõpu põllumeesteseltsi ja noorsooühingu asutaja ja juhatuse liige, näitusel auhinnatud raamatukogu korraldaja jne.).

1917. a. valiti L. Viljandi seltskondliste organisatsioonide esindajaks Tartu nõupidamistele, kus töötati välja Eesti aj. omavalitsuse seaduse põhialused ja kus L. pooldas Lõuna-Eesti liitmist Põhja-Eestiga üheks omavalitsuse üksuseks. Veidi hiljem valiti Viljandi esimese maakonnanõukogu liikmeks ning nõukogu ja valitsuse sekretäriks. Neist ametitest kõrvaldati L. 21. dets. 1917. a. enamlaste poolt, muu seas seepärast, et Looritsa ettepanekul Viljandi maakonnanõukogu 8. nov. 1917. tunnustas esimesena ajutise maanõukogu kõrgemaks võimuks Eestis. Enamlased võtsid L. vangi ja viisid ta Peterburi „Krestõisse“, kus L. vabanes alles märtsis 1918.

Peale okupatsioonivõimude lahkumist korraldas L. aj. valitsuse käsul Viljandi maakonna vallitsemise ja jatkas maakonnanõukogu ja — sekretäri kohuseid. Oli Asutava Kogu liikmeks.

29. juunil 1922. a. asus L. siseministeeriumi teenistusse.

A. Looritsa suulest on ilmunud palju artikleid ajalehtede veergudel. Eriaramatutena on ilmunud „Vallaomavalitsuse võimkond ja kohused“ (1922), „Valla omavalitsuste arvepidamine“ (1928) ja äsja „Omavalitsustesse puutuvate seaduste, määruste ja korralduste juht“; viimased kaks raamatut on ilmunud Kohtu- ja siseministeeriumi adm.-ala kirjastuse väljaandel.

Loode-Kanada politseist.

Loode-Kanada ratsapolitseid nimetavad asjatundjad ka tihti Loode inimestepüüdjateks või aga suure Kanada riigi suurimaks imeks. Ja tõesti ei ole maailmas olemas politseid, kes nii suurte raskustega peab võitlema ametikohuste täitmisel kui Kanada politsei, mistõttu oleks

vist kõige õigem nimetada seda ratsapolitseid parimaks politseiks üldse, nagu seda teeb, näiteks, W. Hacker („Die beste Polizeitruppe der Welt“). Selle politsei koosseis on õige väike: ta koosneb kõigest 649 mehest — ohvitserid ühes arvatud — seejuures aga on maa-ala, mis kuu-

lub tema tegevuspiirkonda, väga suur ning linnade ja üldse asunduste arv väga väike, mis raskendab liikumist lumistel väljadel külmal ajal.

Mõne aasta eest sõitis kõnesoleva politsei inspektor Pelletier ühes kolme politseinikuga korraga 3347 inglise miili, kusjuures sõit tuli ette võtta koertesaaniga ja riigi osadesse, kuhu varemalt polnud saanud ükski inimese hing. Sõit andis seetõttu tähtsaid tagajärgi ka puht-teaduslikul alal. Iseloomustav aga on, et siis, kui politseiametnikud pärast pikka ja kurnavat sõitu, mis neid viis sügavale maa sisse, kus varem keegi polnud käinud ja millest keegi midagi täpsemat ei teadnud, jõudsid oma peastaapi, mis asub Reginas, keegi sellest sõidust suuremat välja ei teinud, kohalik ajaleht ei toonud sõidust sõnagi. Selle vastu aga tänas neid vapraid ametnikke veidi hiljem Kanada peaminister, kui sõit ja selle tagajärjed tehti vallitsusele teatavaks. Igatahes võivad need politseinikud uhkusega ja täie õigusega näidata oma isamaa kaardil üht ja teist kohta, kus nemad esimesena käinud, mis nende leiutatud.

Et selget pilti saada Loode-Kanada ratsapolitsei tegevusest, peab endale kujutama, et see maa-ala, mis käib selle politsei kontrolli alla, on kuus korda suurem kui Saksamaa! Koosseis aga on, nagu öeldud, 649 meest. On siis ka täitsa loomulik ja arusaadav, et sellesse politseisse võetakse teenistusse ainult isikuid, kellel raudne tervis ja tugev jõud. Pea-aegu kõik politseinikud on endised jahimehed, metsnikud jne., kellele pakub viibimine vabas õhus — olgugi ürgmetsades ja rasketes oludes — sama palju mõnu ja rõõmu kui teistele istumine soojas toas pehmel mööblil. Neile antakse ülesanne täita, nad võtavad selle vastu, ilma et veel palju sõnu raisataks, ja kaovad, tihtipeale mitme kuu peale. Kui Euroopa riikide ja teiste kultuurmaade linnades pannakse toime mingisugune tapmine, siis alarmeeritakse suur politseiosa: hakkavad töötama telefon, telegraaf ja, kus see võimalik, ka raadio. Piiri-jaamadale teatatakse sündmusest, suuri ja väikesi politseiasutusi teistes linnades informeeritakse sündmusest. Loode-Kanadas kujuneb asi hoopis teisiti. Ühele ratsapolitseinikule antakse teada sündmusest ja temale tehakse ülesandeks leida tapja ning tabada. Statistika näitab, et 90% tapmis-

juhtumest selgitatakse Loode-Kanadas ja vastavad kurjategijad võetakse kinni.

Üldse võitleb see politseiosa väga edukalt kuritegevuse ja kurjategijate vastu. Ühe aasta jooksul tabasid need 649 meest 10.489 kurjategijat, kelledest kohtutelt süüdi mõisteti 9042 isikut. On selge, et kuritegude arv on kõnesoleval maa-alal võrdlemisi väike, sest elanikkude arv on väga väike, pealegi puuduvad suuremad linnad, inimesed teenivad leiba küttimisega, metsatöoga jne. ja sarnaste seas ei leidu harilikult palju kurjategijaid. Kuid siiski on kümnejapooletuhandeline kurjategijate arv küllalt suur 649 ametnikule, eriti kui silmas pidada neid suuri maa-alasid, mis tuleb ametnikul läbi rännata — pealegi rasketes tingimustes — et kurjategija tabada. Sest pea ükski kinnivõtmine pole sündinud otsekohe, nagu teavad tõendada asjale lähedalseisvad isikud. Igakord oli ja on vaja alustada tagajamist, mis võib kesta mõni päev, mõni nädal, sageli aga mitu head kuud. Pole siis ka ime, et ratsapolitseid kutsutakse, nagu eelpool tähendatud, Loode inimestepüüdjateks. Selle politsei ametlik nimetus on küll „Kuninglik Loode ratsapolitsei“, kuid hoopis õigem oleks teda nimetada „Loode koertesaani-, suuskade- ja paatidepolitseiks“. Hobusega pole tihti palju peale hakata, enamaltjaolt tuleb liikuda teistel, s. o. loetletud abinõudel.

Politseis pannakse üldse nagu kaitsevääsiki rõhku lühikestele, kuid selgetele ettekamnetele. Olgu toodud näitena ja võrdlusena üks kõnesolev ratsapolitsei raport, mis enda eest kõneleb ja räägib väga arusaadavat ning selget keelt: „Kannan alandlikult ette, et meie reis Aberdeen-Lake'i oli väga hädaohtlik ja venis kauale kestvate lumetormide tõttu. Temperatuur langes 40 kraadini. Le Barge suri Bakeri saarel. Scott ja mina tulime tagasi ainult kahe koeraga. Viimase saja miilil ei olnud meil muud süüa kui puulkoori ning -juuri. Kahjuks võttis külm minul kolm sõrme, mida tuli amputeerida.“ Selles lühikeses ettekandes leidub rohkem traagikat ja üleelamusi kui nii mõneski paksus reisikirjelduse raamatus.

Muidugi ei ole säärases olukorras ime, kui mõni Kanada loomavaras, kes asub mõni 300 miili eemal lähemast politseipostist ja kes paneb toime kuriteo kaugel igasugusest politseist, kardab politseid sama palju või rohkemgi veel kui näpu-

mees, kes asub ja toimib suurlinnas n. öelda politsei silmade all. Kanada kurjategija teab väga hästi, et tema ainult parimal juhul pääseb politsei käest. See nähtus on seletatav jällegi ainult sellega, et politseinikkudeks on mehed raudse tervisega ja kindla tahtejõuga, kes panevad vastu kõiksugustele raskustele, kes ei jäta kord leitud jälge ja kes taga ajavad kurjategijat seni, kui ta tabatud. Need ametnikud on üles kasvanud vabas looduses, nad oskavad jälgi leida ka seal, kus harilikud inimesed neid ei leia, nad sarnlevad selles mõttes indiaanlastele, kellel nad muu seas palju õppinud just jälgede leidmise alal. Need ametnikud ei kohku tagasi ühegi raskuse ees, kui on vaja kurjategijat kinni võtta. Nad on sõna tõsisel mõttes inimestepüüdjad, nad peavad n. öelda jahti inimeste peale.

On endastmõistetav, et sarnase politseiteenistusega seotud raskused ja viitsutused murravad maha nii mõnegi tütseada mehe: iga-aastased kaotused Loode-Kanada ratsapolitseis on õige suured. Seal ei lange politseinikud niivõrt kurjategijate käe läbi, kuigi ka seda tuleb alati karta ja sellega alati arvestada, kui just karmi looduse tagajärjel. Ja igal aastal tuleb ratsapolitseisse seetõttu juure hullu uusi inimesi. Iga politseiametniku kandidaat peab peale muu teenima politseis üks aasta katsena. Kui selgub, et kandidaat ei kõlba politseiteenistusse, ei võeta teda koosseisu. Mõne aja eest astus ratsapolitseisse keegi noormees, kellel tuli samuti läbi teha katseaasta. Talle tehti peatselt ülesandeks kinni võtta kolm kardetavat loomavarast. Mees täitis ülesande hiilgavalt, võttis vargad võitluseta kinni ja toimetas nad politsei asupaika. Varsti tehti samale mehele — Barry on ta nimi — ülesandeks leida ja kinni võtta üks kardetav mõrtsukas. Kandidaadile anti käsk — mõrtsukata mitte tagasi ilmuda. Barry võttis seda südamesse ning asus teele. Ta täitis tõesti käsu, ilmus tagasi ühes mõrtsukaga, selleks kulus mehele aga seitse kuud, kusjuures ta suuskadel, koertesaanidel jne. matkas üle 2000 inglise miili!

Maa iseloom, mis on Loode-Kanada politsei tegevuspiirkonnas, on niisugune, et ta nõuab püsivaid mehi. Inimesed peavad oma tegevuses kannatama nii kehaliselt kui ka vaimliselt ja võib vist liialdamata öelda, et raskused Põhjanaba uurimisel pole suuremad kui regulaarne teenistus Loode-Kanada ratsapolitseis.

Peab veel arvesse võtma, et kõnesoleval ratsapolitseil ei tule tegemist teha ükski valgete kurjategijate vastu võitlemisega, ta peab korda looma ja alal hoidma ka pärismaalaste seas, peab hoolitsema avaliku julgeoleku eest ka indiaanlaste ja eskimode territooriumil, peab tihtipeale taga ajama kurjategijaid-indiaanlasi. On arusaadav, et nende rahvaste keskel on töötamine kõige raskem: nad ei tunnista politseid ja ei tea kõigepealt, milleks üldse on politseid vaja. Neid rahvaid, kes on harjunud elama keset vaba loodust oma kommete ja kirjutamata seaduste järgi, on raske õpetada ja väga raske on selgeks teha, et üldine kord ja julgeolek peavad valitsema kõikide kasuks ja et politsei on see asutus, kes selle korra järele peab valvama. Kuid ka tähendatud rahvaste suhtes on ratsapolitsei tegutsenud suure eduaga. On läinud korda selgitada tapmisi, mis eskimodelt toime pandud polaarmaade uurijate kallal, kümme aastat pärast nende kordasaatmist. Mis see aga tähendab? Elanikud — pärismaalased — politseile juba appi ei tule, nad salgavad kõike ja varjavad kurjategijaid, nad teevad kõik, mis vähegi võimalik, et ametniku tööd raskendada, kes sel moel peab töötama täitsa üksinda.

Paari aasta eest — ja see lugu näitab Loode-Kanada ratsapolitsei tegevuse teist külge — lahkus üks kõrgem ratsapolitsei ametnik mõne politseiniku saatel Saskatševani kindlusest, et ette võtta reis indiaanlaste territooriumile, mis veel uurimata valgete poolt. Mehed läksid välja juhita, sest sarnast polnud, ja võtsid moona kaasa mitme kuu jaoks. Neil tuli paatidel sõita umbes 1800 miili maakohis, kus kunagi varem polnud käinud ükski valge. See ekspeditsioon uuris läbi suure maaala, mis asub Cuat-Slave-Lake põhjapoolse osa ja Hudson-Bay vahel. Polnud kaasas kaartid ega mingisuguseid andmeid sellest, mis maastik on ees, kuidas ja kust tuleb läbi matkata, kas leidub teel elanikke, kas on loota jahil endale toitu muretseda. Sõideti läbi tundmatu maa, mis on üheksa korda suurem kui Šotimaa ja kus asub kõigest 500 elanikku-pärismaalast. Kui ekspeditsioon jõudis suve lõpul ühe eskimode külani, siis said mehed teada, et lähem küla, üldse lähem elamu asub 500 miili eemal! 50.000 ruutmiilil elasid ja elavad ainult 100 inimest: karm loodus ei võimalda elatamist paljudele inimestele. Hudson-Bay põhjapoolse

osas jõudis meestele talv kätte. Ei saadud otsekohe edasi reisida, vaid tuli hakata tegema ettevalmistustöid, et õnnelikult jõuda lõunapoole, s. o. Hudson-Bay läänekaldal asuvasse Churchilli kindlusse. Valmistati kasukad ja suusad — ja asuti teele. Varsti pärast reisu algust lõunapoole kaotasid politseinikud kõva lumetormi ajal terve moonna, kusjuures temperatuur langes alla 40 kraadi. 43 päeva tuli meestel seetõttu end elatada ainult jahisaagist, mida tuli süüa toorelt. Alles märtsi lõpul jõudsid politseinikud Vinnipegi linna ja siis sealt edasi Reginasse, peastaapi. Omal reisel leidis ekspeditsioon muu seas kord ühe 50.000-lise caribauside karja, need loomad kuuluvad põtrade hulka, ja paar päeva hiljem veel 100.000-lise karja. Need arvud näitavad, kui rikas on Põhja-Kanada loomadest, nii rikas, et meie seda endale ei saa ette kujutada.

Nagu sellest nähtub, pole kõnesolev ratsapolitseil üksi politsei, tema täidab peale puht-politseiliste funktsioonide veel teisi: ta ei hoolitse ainult korra ja julgeoleku eest, vaid võtab ette ka teaduslikke ekspeditsioone. Huvitav on, et sellest ekspeditsioonist, millest ülal oli jutt, pole kirjutanud teaduslikud ajakirjad ega ajalehed. Ometi on siin tegemist suurte järvede ülesleidmisega, mis suuruselt ei jää maha Ontaario järvest, ja mitmesaja miili pikkusega mägestikkude ülesleidmisega, millede olemasolust varem põrmugi polnud teada. Kas arvatakse, et nende meeste uurimised ja leiud ei vääri tähelepanu seetõttu, et nad on ametilt politseinikud ja pole elukutselised uurijad ja reisijad? Kindel on, et need mehed on teinud palju teaduse heaks, ja ei oota ega looda — nagu politseinikud kunagi — et nendele pööratakse erilist tähelepanu.

R. S.

Mõnd Ühisriikide seadusandlusest.

Ameerika Ühisriike nimetatakse tihti maaks, kus kõik on võimalik, kus pole piire inimeste tegevusele ja tahtmiste, see on see „piiramatu võimaluste“ maa. Selles arvamises on palju tõtt, kui palju, seda vast ehk näitab osaliselt ka väike ülevaade Ühisriikide seadusandlusest. Seal maksavad mõnisada seadust, mis on kaotanud igasuguse mõtte, mis anti aegadel, mil olud ja elutingimused olid sootuks teised. Neid seadusi aga võib veel käsitada, nad maksavad ju ja nende käsitamine annab tõesti piiramatu võimalusi ametivõimudele. Muu seas aga pole just võimude olukord kerge seaduste rägastiku tõttu. Eriti politsei ja kohtud kannatavad selle nähtuse all, seda enam, et iga osariik — ja neid on arvult mõnikümme — annab oma seadused; tihti peale on need seadused niisugused, et see, mis on lubatud ühes osariigis, on keelatud teises, mida kiidetakse ühes osariigis, laidetakse teises ning vaene kodanik, kes rändab osariigist osariiki, ei tea, mis ta tegema peab, mida ta teha võib ja mida ta teha ei tohi. Kui võimud ise nõuaksid kõikide maksivate seaduste täitmist, siis asuks arvatavasti pool kodanikkudest alatasa türmis, hea, ainult et ametivõimud ei ole tähesõjad.

Georgia osariigis, näiteks, on tütarlastele keelatud abieluettepanek teha meesterahvastele. Sarnane „seadusvastane samm“ karistatakse vangimajaga. Küllap selle seaduse üsad juba teadsid, mis pärast nad sarnasele teole määrasid sarnase karistuse! Mississippi ja Oklahoma osariigis karistatakse neid raudteeametnikke vangistusega, kes ei anna publikule telefoniteel palutud teateid. Mõnedes Lõuna-Ühisriikide osariikides on jootraha andmine karistuse ähvardusel keelatud: jootraha antakse muidugi vabalt ja saaja kaebama ei lähe, võib olla ainult siis, kui liig vähe anti. Kalifornia ja Nevada osariikides nõuab seadus, et tolmullapid, mis antakse majateenijatele tolmu pühkimiseks, tulevad enne teenijate kätte andmist keeta läbi keevas vees.

Kakskümmendüks osariiki reguleerivad oma seadustega võõrastemajade voodilinate pikkust ja laiust, mõni osariik läheb veel kaugemale ja määrab seadusega kindlaks võõrastemajades antavate käterätikute suurust. Nähtavasti patustavad Ühisriikide võõrastemajapidajad väga palju ja tihti võõraste vastu. New-Yorgi osariigis on pagaritel keelatud pidada kasse, sest need loomad olevat hä-

daohtlikud ettevõtte puhtusele. Pennsylvania osariik käseb selle vastu aga pagaritel pidada kasse, sest seal olevat palju rotte ja hiiri, kes on veidi rohkem hädadahtlikud ettevõtte puhtusele kui kassid! Vaene pagar, kes rändab ühest osariigist teise!

Mõnes osariigis ei tohi kodanik püha-päeval lahkuda linnast, sest see käivat püha-päeva pühitsemise vastu. Neliteist osariiki arvestavad ka juba lennukite olemasoluga ja määravad, et — lennuki abil ei tohi jahti pidada! Washingtoni osariigis on kõvasti keelatud ühe käega juhtida autot ja teise käe teise isiku ümber panna. Nähtavasti käib armunud paarikeste sõit seaduseisade närvidele. Vaene politsei, kes peab protokolle tegema! Connecticuti osariigis karistatakse 30-päevase vangimajaga kõiki neid, kes teevad katseid maksma panna teist kellaaega, kui on maksvusel. See on nähtavasti veel

pärit maailmasõja päevilt, kus teadu-pärast muudeti mitu korda aastas kellaaega, et inimesed võiksid kokku hoida valgust.

Colorado osariigis on lubatud korraga korjata ainult kuni 25 põllulille, ei tea, kas kardetakse nende lillede hääbumist või aga polnud kellelgi targal inimesel vabal silmapilgul muud teha, kui uusi seadusi välja mõelda! Lillede osas on teinud karne seadusi ka Massachusettsi osariik, kus karistatakse neid õnnetuid, kes riskerivad noppida mailille, olgugi üheainsa, 50-dollarilise rahatrahviga. Juh-tub see „süütegu“ aga veel öösel, siis langeb mailillede sõber 100-dollarilise rahatrahvi alla.

Kas ei ole Ühisriigid tõesti piiramatu-te võimaluste maa? Ja huvitav on, kas seal leidub alasid ja asju, mida pole katsu-tud võtta seaduste raamatutesse?

Spordi alalt.

Vastuste kokkuvõtt E. P. K. liidu juhatuselt korraldatud ankeedile.

E. Klumberg.

Et korraldada kehakasvatuse liikumist kohapealsete politsei spordiorganisatsioonide sooviavalduste kohaselt ja saada tarvilikku ülevaadet, korraldas E. P. K. liidu juhatus ankeedi kõikidele politsei spordiorganisatsioonidele. Ankeedi tulemused on kokkuvõetult järgmised:

1. Esivõistluste kava. a) Kergejõustiku kava. Senine kergejõustiku esivõistluste kava rahuldab üldjoontes. Üldiselt soovitatatakse kergejõustiku esivõistluste kava täiendada 110 mtr. tõkkejooksuga, odaheitega ja teivashüppega. Tallinna pol. spordiring soovib kavva võtta teatejooksu 800+400+200+100 mtr. sport-tressis ja senise kolmevõistluse asemel võtta kavva politsei kuuevõistlus rakmeis (100 mtr., kaugushüpe, granaat, 5 km. jalgrattasõit, 50 mtr. ujumine päästmiskorras ja laskmine püstolist 25 meetritl). Narva pol. spordiring soovib võtta kavva poliitsei seitsmevõistlus (10 km. jalgrattasõit, laskmine püstolist 25 mtr., ujumine 100 mtr., 100 mtr. jooks, granaat, kaugushüpe,

1500 mtr. jooks). Esivõistluste kavast soovib Tallinna pol. spordiring jätta ära teatejooksud 5×200 mtr. sporttressis ja samat jooksu vormis ja rakmeis ning granaadiheidet. Tartu pol. spordiring soovib jätta ära 200, 800 ja 3000 mtr jooksud. Pärnu pol. spordiring soovib kergejõustiku esivõistluste kavva võtta vähem teatejookse, võimaldades seega igal politsei spordiorganisatsioonil esivõistlustel esineda ühe meeskonnaga. b) Ujumiste kava. Tallinna pol. spordiring soovib senist kava täiendada vettehüpetega. Tartu pol. spordiring soovib kava täiendada ujumistes 100 mtr. rinnuli ja 100 mtr. selili ning vettehüpetega. c) Jalgrattasõidu kava. Tartu pol. spordiring soovib kavvast jätta välja 25 km. jalgrattasõit ja selle asemele võtta kavva 1 ja 10 km. sõit. Viljandi pol.-ametnikkude kogu soovib jalgrattasõidu kava jätta muutmata juhusel, kui võistlusi peetakse Tallinnas, Kadrioru ringteel. Kui aga võistlused tulevad pidamisele väikesel keerleval rajal,

siis kavast jätta ära 25 km. sõit ja võtta kavva 1 ja 10 km. sõit. Narva pol. spordiring soovib senist kava täiendada 10 km. sõiduga sporttressis. d) Raskejõustiku kava. Tallinna ja Tartu pol. spordiringid soovivad kavast jätta välja Jiu-Jitsu maadlus ja piirduda esivõistlustel Jiu-Jitsu maadluse demonstratsiooniga. e) Pallimängu kava. Tallinna pol. spordiring soovib võtta kavva kory-, võrk-, ping-pongi-, tennise- ja jalgpallimänge, Tartu spordiring — sama peale jalgpalli, Viljandi pol. ametn. kogu — ping-pongi, Läänemaa ametn. kogu — võrkpalli ja ping-pongi, Narva spordiring — võrk-, korypalli-, ping-pongi ja jalgpallimänge.

2. Sportlaste liigitamine esivõistlustel. Üldiselt soovitatakse sportlasi nende võimete kohaselt esivõistlustel liigitada klassidesse. Tallinna pol. spordiring soovib jaotada võistlusalad järgmistesse gruppidesse: Jooksudes: 100—500 mtr. lühikeste maade grupp, 500—2000 mtr. keskmaade grupp ja üle selle pikamaade grupp. Visketes moodustaks iga võistlusala ise grupi. Hüpetes moodustaksid hüpped kaugusse (kaugus- ja kolmikhüpe) ise grupi ja hüpped kõrgusse (kõrgus- ja teivashüpe) ise grupi. Võistleja, kes saavutanud ühel alal ülesseatud normi, kuulub ses grupis „A“ klassi. Samal ajal võib ta startida teises grupis „B“ klassis, kui ta saavutused seal grupis pole kuuinud ülesseatud normideni.

Normid „A“ ja „B“ klassile. 100 mtr. — 12 sek., 200 m. — 25,2 s., 400 m. — 56 s., 800 m. — 2,12 min., 1500 m. — 4,35 m., 3000 m. — 10 m., 5000 m. — 18 m., kaugushüpe — 6 m., kolmikhüpe — 12,30 m., kõrgushüpe — 1,60 m., teivashüpe — 2,90 m., kuul — 12 m., ketas — 35 m., oda — 45 m., raskus 12,5 klg. — 13 m., granaat — 53 m.

Alad, mis esimest korda võistluskavas, olgu ühes klassis. Klassidesse jaotamisel võetakse arvesse ükskõik mis võistlustel saavutatud tagajärjed. Soovitatakse võtta kavva vanade (üle 35 a. v.) klass. Tartu pol. spordiring soovib jätta normid endisteks, kuid sportlaste „B“ klassist üleviimist „A“ klassi teostada iga võistlusala üksiknormi ületamisel, mitte gruppide viisi nagu senini. Läänemaa pol. ametn. kogu soovib sportlasi liigitada üld-arvutusele võetud normide kohaselt „Eri“, „A“ ja „B“ klassidesse. Narva pol. spordiring

soovib liigitada politseisportlasi „Eri“, „A“ ja „B“ klassidesse kergejõustikus, ujumises ja jalgrattasõidus.

Isiklikult olen arvamisel, et neist sooviva valdusist sportlaste liigitamisel oleks otstarbekohasem ja õiglasim Tallinna politsei spordiringi ettepanek.

3. Kursuste korraldamine pol. kehakasvatuseinstruktoritele ja võistluskohtunikkudele. Kursuste korraldamist politsei kehakasvatuseinstruktoritele soovivad kõik politsei spordiorganisatsioonid, arvatud välja Järvamaa pol.-ametr. kogu. Kursuste korraldamist võistluskohtunikkudele soovivad Tallinna, Tartu ja Narva pol. spordiorganisatsioonid.

4. Esivõistluste korraldamise asukoht. Tallinna politsei spordiring soovib esivõistlusi raskejõustikus ja pallimängudes pidada Tallinnas, teistel võistlusaladel mujal. Tartu pol. spordiring — raskejõustikus Viljandis, kergejõustikus Pärnus, ujumises ja jalgrattasõidus Tartus, pallimängudes Tallinnas. Petseri spordiring — raskejõustikus Tartus, teistel aladel Tallinnas. Viljandi pol.-ametr. kogu — raskejõustikus ja ping-pongis Tallinnas, Pärnus ehk Tartus, kergejõustikus, ujumises, jalgrattasõidus ja pallimängudes Tartus, Pärnus ehk Tallinnas. Pärnu pol. spordiring — kergejõustikus, ujumises ja jalgrattasõidus Tallinnas, raskejõustikus ja pallimängus mujal. Läänemaa ametn. kogu — kõigil aladel kas Tartus või Pärnus. Teised pol. spordiorganisatsioonid soovivad esivõistlusi pidada Tallinnas.

5. Politsei sportlaste startimise küsimus politsei spordiorganisatsioonide värvide all. Osa pol. spordiorganisatsioone (Tallinn, Petseri ja Rakvere) pooldavad arvamist, et politseisportlasi tuleks kohustada startima ainult politsei värvide all. Põhjenduseks tuuakse ette, et startimine sentisel kujul ei võimalda politsei kehalese kasvatusele saada osaks küllaldast tähelepanu ja seega üldisele politsei sportlikule liikumisele kahjulikult mõjuda. Teised politsei spordiorganisatsioonid soovivad jätta startimise küsimuse otsustamise politsei sportlaste enda lahendada.

Arvan, et startimise küsimus on politsei spordile ja üldsele politsei kehalese kasvatusele seevõrt tähtis, et seda tuleks veelkord igakülgselt ja põhjalikult kaaluda. Ei saa sellest küsimusest pealis- kaudselt minna üle.

Ametlik osa.

Politseivalitsuse direktori käsukirjaga 5. detš. s. a. nr. 15.

on Viru-Järva prefektuuri konstaabel Martin Ariva vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. detsembrist s. a.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) Ajaleht „Rahva Sõna“, II. väljaanne; hakkab ilmuma Tallinnas, kaks korda nädalas; väljaandja — Kirjastuse ja trükitööstuse ühing „Rahva Sõna“, vastutav toimetaja — Alfred Offenbach. „Rahva Sõna“ II. väljaanne trükitakse kirjast.-üh. „Täht“ trükikojas, Tallinnas.

2) Ajaleht „Töölise Elu“; hakkab ilmuma Nõmmel, kaks korda nädalas; väljaandja — Eesti tööliste partei keskkomitee, vastutav toimetaja — Leonhard Käär.

Ajaleht „Töölise Elu“ trükitakse Nõmmel, Antovi trükikojas.

3) Ajaleht „Narva Post“, hakkab ilmuma Narvas, kolm korda nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Theodor Eliase p. Altro. „Narva Post“ trükitakse Narvas, O. Nieländeri trükikojas.

4) Ajakiri „Anekdooidid ja naljad“, hakkab ilmuma Tallinnas, neli korda aastas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Harry Jakobi p. Eichenbaum. „Anekdooidid ja naljad“ trükitakse Tallinnas, J. ja A. Paalmani trükikojas.

5) Ajakiri „Laste maailm“, hakkab ilmuma ajakirja „Taluperenaise“ kaasandena Tartus, üks kord kuus; väljaandja — Akadeemiline põllumajanduslik selts, asukoht Tartus, vastutav toimetaja — Veera Köpp. „Laste maailm“ trükitakse Tartus, H. Laakmani trükikojas, Riia nr. 6.

Küsimusi ja kostmisi.

A. H. Küsimus. Maksvate seaduste järgi peab laskeriistade valmistajal olema nõorraamat, mis politseivalitsuse poolt kinnitatud, kas on üksikul (asjaarmastajal)

laskeriistade parandajal tarvilik samasugune nõorraamat ja äritunnistus?

Vastus: On tarvilik. Nõorraamatut ei ole vaja, kui parandamine on juhuslik.

Väljaandja: **Kohtu- ja siseministeeriumi administratiiv-ala kirjastus.**

Vastutav toimetaja: **E. Maddison.**

Tegev toimetaja: **O. Angelus.**

K u u l u t u s i .

Tunnustatakse maksvusetult järgmised tunnistused:

P i n k, Aleksander Mihkli poeg, hobusepass nr. 492, välja antud Suuremõisa vallavalitsuselt 22. 2. 21 a. (43725)
S t a c k e l b e r g, Dorothea Evaldi tütar, hobusepass nr. 36, välja antud Suuremõisa vallavalitsuselt 21. 11. 26 a. (43726)
M ü ü r s e p p, Ferdinand Jaagu poeg, maa saamise tunnistus nr. 146, välja antud kaitseväe staabi IV osakonna poolt 1. 12. 20 a. (43727)
L e p p, Oskar, hobusepass, mille number ja väljaandja asutus on teadmata.
V a r i k, Johannes Hindreku poeg, hobusepass nr. 377, välja antud Vaabina vallavalitsuselt 17. 10. 22 a. (43728)

O t t a n, Peeter, hobusepass nr. 378, välja antud Vaabina vallavalitsuselt 17. 10. 22 a. (43729)
R ö ö p, Johannes Peetri poeg, hobusepass. (43730)
L i v a m ä g i, Peeter Jaagu poeg, hobusepass. (43731)
P u u s s a a r, Peet Hansu poeg, hobusepass. (43732)
K r a s s, Karl-Eduard Jaani poeg, reservi tunnistus.
K a h a r, Aleksei, hobusepass järgmiste tundemärkidega hobuse peale: ruun, valge, 9 aastat vana, 2 arss. 2 verss. kõrge, lakk pahemal pool.
R a j a, Jefim Gavriili poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 5745, välja antud 5. jalaväe polgu ülemalt 29. 4. 22 a.

- T a a l, Karl Johani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 15121, välja antud 7. jalaväe rügemendi ülemalt 4. 10. 23 a.
- S u k a v i č n i k o v, Jegor, hobusepass nr. 15, välja antud Sõmerpalu vallavalitsuselt 14. 10. 22 a.
- P e t r o v, Jakob, Nanseni pass nr. 18976/6451, välja antud politseivalitsuselt 10. 1. 29 a.
- H a l l i k, Jaan, ajutine hobust töendav tunnistus nr. 2489, välja antud Jõhvi vallavalitsuselt 24. 11. 25 a.
- Hobusepass nr. 83, välja antud Jõhvi vallavalitsuselt 16. 12. 20 a.
- K l a u s, Jaan, hobusepass nr. 238, välja antud Vaivara vallavalitsuselt 12. 1. 1921 a. (43740)
- S a k s, Paul Jaagu poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 6582, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 19. 8. 21 a.
- S u k k, Hans Jüri poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 72, välja antud 1. soomusr. rügemendi ülemalt 30. 11. 23 a.
- P o d e k r a t, Johan Hendriku poeg, laskeriistaluba nr. 2168, välja antud Tartu-Valga prefektilt 25. 10. 27 a.
- V l a s s o v, Grigori Lavrenti poeg, laskeriistaluba nr. 1057, välja antud Viru-Järva abiprefektilt 21. 2. 29 a. (2430)
- M a a s e n, Karl Jaani poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus, välja antud Valga rahvaväe ülemalt. (22105)
- P a l m, Richard-Julius Gustavi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 27, välja antud Viru maakonna rahvaväe ülemalt 1920 a. (22210)
- P i l m a n, Tõnis Mihkli poeg, hobusepass nr. 15, välja antud Paadremaa vallavalitsuselt 20. 9. 23 a. (4147)
- K a l b u s, Herbert Liisa poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 287, välja antud Pärnu maakonna rahvaväe ülemalt 3. 7. 19 a. (4148)
- T e h v a n d, August Jüri poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1197, välja antud 6. jalaväe rügemendi ülemalt 25. 3. 27 a. (4150)
- H e n d r i k s o n, Anna Jakobi tütar, hobusepass, mille väljaandmise koht on teadmata. (4151)
- R e v j a k i n a, Anna Aleks. tütar, Nanseni pass nr. 8175, välja antud politsei peavalitsuselt 30. 5. 24 a. (4152)
- R i i g, Juhan Karli poeg, hobusepass nr. 305, välja antud Tõstamaa vallavalitsuselt 14. 1. 21 a. Villem Peetri poeg Madissoni nimele. (4153)
- K o l e k t o r, Margus Abrami poeg, hobusepass, väljaandja asutus teadmata. (4156)
- F e l d h u h n, Harry, täiesti salajane teadaanne nr. 72, välja antud Korraldusvalitsuselt 25. 5. 25 a. (4159)
- T a n n e b a u m, Aksel Joh. poeg, välispass nr. 2659, välja antud politsei peavalitsuse passitoimkonnalt. (4267)
- V o l l, Mihkel Mardi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 8603, välja antud 7. jalaväe polgu ülemalt 1. 9. 22 a. (4271)
- S u t t, Aleksander Karli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 462, välja antud 1. suurtükiväe polgu ülemalt 18. 1. 21 a. (4283)
- R a a v i k, Mihkel Liisa poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 221, välja antud Tallinna sõjaväe haigemaja arstide komisjoni poolt 9. 2. 22 a. (4285)
- L i n d a u, Mart Tõnu poeg, hobusepass nr. 814, välja antud Vigala vallavalitsuselt 30. 1. 21 a. (4287)
- O a d, Jüri Mihkli poeg, musteroll, nr. 30, välja antud Pärnu meremeeste kodu esitajalt ja laevasõidupass nr. 86, välja antud Pärnu tolliamefilt 23. 5. 29 a. (4290)
- P a j u m a n, Hendrik Hansu poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9517, välja antud 6. jalaväe polgu ülemalt 31. 8. 22 a. (4293)
- K a r t a u, Hans Villemi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 15777, välja antud Pärnu maak. rahvaväe ülemalt 31. 12. 20 a. (4294)
- T i m m e r m a n n, Johan Jakobi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 14948, välja antud Pärnu maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 22. 12. 20 a. (4296)
- K ä i s, Peeter, laskeriistaluba nr. 2188/240. (5480)
- V e l t, August, kaitsemaleva tunnistus nr. 1465. (5480)
- S o k o l o v, Peeter, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 7299. (5480)
- K ö s t e r, Mihkel Jüri poeg, laskeriistaluba nr. 711, välja antud Pärnu politsei ülemalt 4. 4. 24 a. (15606)
- T u r k, Jakob Johani poeg, laskeriistaluba nr. 33, välja antud Pärnu politsei ülemalt 29. 3. 24 a. (15607)
- V i l e m, Mihail, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 388/11143, välja antud Petseri maakonna rahvaväe komisjoni poolt 8. 11. 20 a.

- Raudtam, Andrei, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3141, välja antud Põlva maakonna rahvaväe ja kaitseliidu ülemalt 8. 4. 20 a. (18052)
- Vakrõm, Eduard, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 40, välja antud Saare rahvaväe ülemalt 8. 6. 21 a. (18196)
- Kiider, Johannes, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 1870, välja antud Saaremaa rahvaväe ülemalt 1. 11. 20 a. (21281)
- Kahest, Julius, hobusepass nr. 526, välja antud Mustjala vallavalitsuselt 17. 2. 21 a. (21299)
- Püksõn, Johan, laskeriistaluba nr. 1171, välja antud Lääne-Saare prefektilt 12. 9. 28 a. (21296)
- Vaher, Paul, hobusepass nr. 825, välja antud Kihelkonna vallavalitsuselt 28. 11. 21 a. (21297)
- Võlve, Jaan, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 95, välja antud Kitsa-soomusrongide ülemalt 31. 3. 20 a. (21291)
- Tamses, Oskar, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 2480, välja antud Saaremaa rahvaväe ülemalt 1. 9. 21 a. (21388)
- Kurismann, Jaan Jüri poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 41, välja antud Läänemaa rahvaväe komisjonilt 22. 7. 19 a. (21733)
- Nuutmann, Peeter Mihkli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 9904 Läänemaa rahvaväe ülemalt 5. 11. 20 a. (21734)
- Rand, Anton Anna poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1318, välja antud Naissaare komandandilt 31. 7. 27 a. (21735)
- Staaak, Heinrich Villemi poeg, laskeriistaluba nr. 163, välja antud Vaivara metsaülemalt 19. 5. 28 a. (830)
- Mänd, Johannes Gustavi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 1926, välja antud Kalevlaste maleva pealikult 26. 2. 20 a. (21736)
- Kalju, Herman Villemi poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 6354, välja antud 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 23 a. (21738)
- Soondra, Julius Hansu poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 10167, välja antud 3. üksiku jalaväe pataljoni ülemalt 20. 8. 21 a. (21739)
- Lätt, Gustav Mihkli poeg, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 725, välja antud piirivalve valitsuselt 17. 2. 26 a. (21740)
- Vestermann, August Gustavi poeg, kaitseleidu tunnistus nr. 11338, välja antud Lääne maleva pealikult 29. 11. 26 a. (21741)
- Varter, Richard, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 651, välja antud Naissaare komand. 24. 3. 23 a. (21996)
- Kongas, Karl Karli poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 3176, välja antud Viru maakonna rahvaväe ülemalt 30. 12. 20 a. (1700)
- Mägi, Juhan Ado poeg, hobusepass nr. 270, välja antud Vaivara vallavalitsuselt 21. 12. 28 a. (922)
- Libene, Anton Mardi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus nr. 5727, välja antud 4. rahvaväe polgu ülemalt 1920 a. (923)
- Staaak, Heinrich Villemi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus, välja antud Tallinna 1. sõjaväehaigemaja arstliselt komisjonilt 8. 4. 20 a. (830)
- Laudisala, Aleksander Georgi poeg, sõjaväest vabastamise tunnistus, välja antud 1. jalaväe rügemendi ülemalt 1922 a. (22219)

Ilmus trükist kõigile kodanikkudele tarviline kalender, tasku ja käsiraamat

Omavalitsustegelase Kalender 1930

Teine aastakäik.

Sisaldab kalendaariumi, mitmesugusi märkuslehti, kalendri 180 aasta peale, riigi ja tähtsamate asutuste, kõigi omavalitsuste, nende asutuste ja ametnikkude aadressraamatu, kõige täielikumad igasugu andmed, kodaniku käsiraamatu osas kohtu ala, kodanikkude mitmesugused kohustused, juhatused jne. Hind presspaan-kõites raamatuk. 125., väljaandjalt 1.20., kuld kunstnaha kõites 2 kr., väljaandjalt 1.75 s. kättesaatmisega. Tellimise aadress: Eesti Maaomavalitsuste Liit. Tallinn, S. Roosikrantsi 12.